

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Om Classesystemerne i Skolerne.

Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen

Kjøbenhavns Cathedralsskole for Aaret 1809.

af

Skolens Rector,

N. Lang Nissen,
Dr. Phil. og Mag. Artium.

Dansk Skolemuseum

Gl. Kongevej 15

Kjøbenhavn. V.

Andet Heste.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Directeur Johan Frederik Schultz,

Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

Statens pædagogiske Studiesamling

København V

Om Classesytemerne i Skolerne.

Indhold.

- §. 1. **U**tsandlingens Hiemed, at berigtige eensidige og urigtige Forestillinger om det i de lærde Skoler indførte nye Classesyteem.
- §. 2. De forskjellige Classesytemer forklares og deres indbyrdes Forskjellighed angives. Lectieinddelingens Særkjende var, at enhver Lectie havde sin egen Lærer, som underviste i alle de Fag, som der lærtes; Classieinddelingens, at enhver Lærer har sit eget Fag, hvori han underviser igjennem alle Classer.
- §. 3. Lectieinddelingens, virkelige eller formeentlige, Mangler. Underviisningen maatte, naar samme Videnskaber foredroges af forskjellige Lærere, tage i Sammenhæng og Held. Den Klage, at Lærerens Underviisning i flere Fag var hans Duellighed til Hinder, vises at være ugrundet.
- §. 4. Det Ugrundede i den Anse mod Lectieinddelingen, at alle Disciple, uden Hensyn til deres forskjellige Bestemmelse, maatte, i Følge Samme, tage Deel i alle Lectiens Underviisninger.
- §. 5. Ligesaa ugrundet er den formeentlige Mangel ved Lectieinddelingen, at den ei skulde kunne lempes efter den ulige Fremgang, en Discipel i forskjellige Underviisninger maatte have gjort. Skadeligheden af denne Lempelse i det Hele, der dog, hvor den er nødvendig, uden Banfelighed kunde finde Sted i Lectiesystemet.
- §. 6. Classesytemets væsentligste Fortrin. Den methodiske Eenhed og Sammenhæng i enkelt Videnskabs Underviisning af een og samme Lærer; ogsaa maa Læreren med mere Føie formodes at uddanne sig i Kundskaber, Lærerduellighed og Iver for eet end for flere Fag.
- §. 7. Berigtigelse af den aldeles falske Forestilling om den formeentlige Fordeel ved Classieinddelingen, at Disciplene, i Følge den, skulde, efter deres forskjellige Fremgang i hver enkelt Underviisning, kunne classificeres i aldeles forskjellige Specialclasser. Classesytemets Hovedsærkjende, at enhver Videnskab har sin egen Lærer, af hvem den læres gjennem alle Classer, gjør en saadan Omfatning af Disciplene aldeles umuelig.

- §. 8. *Clasfesyftemets Mangler.* Den methodiffe Eenhed og Forbindelse af hele Underviisningen i de forskjellige Videnskaber, som læres i en Classe, opoffres derved.
- §. 9. Skadeltege Folger af denne Videnskabernes Afstillelse for Lærens Dannelselse i Henseende til andre med hans Hovedfag beslagtede Videnskaber. Ved flere saadanne Lærefags Forbindelse vilde, foruden disse Underviisningers Indgriben i og Underkøttelse af hverandre, et mindre Antal af Lærere udtræves til Underviisningens Bestribelse. Disse Mangler finde i Lectiesystemet ikke Sted.
- §. 10. Ved den med Clasfesyftemet forbundne timestiftende Uførling af Underviisningsgjenstandene tabes megen Tid for Underviisningen. Det herved forarsagede Dyrhold vanner Disciplene til en skadelig Udspreddelse, og medfører letteligen een og anden uorden. Skadelighed for Skoledisciplinen og Huusfliden af det løselige Forhold imellem Lærere og Disciple, hvilket deraf flyder. Imellem flere Lærere forsamme Classe kan ei ventes fuldkommen Dørensstemmelse og Eenhed i Disciplenes Behandling.
- Lectieinddelingens Fortrin forbederst Underviisningens uafbrudte Gang samt Lærens nøie Forbindelse med Disciplene og Indflydelse paa deres Flid og Skadelighed.
- §. 11. Translocationen i Clasfesyftemet kan ei have den Høitidelighed og Bigtighed for Disciplen, som den i Lectiesystemet havde.
- §. 12. Resultatet af denne Undersøgelse, at intet af disse Systemer er uden væsentlige Ufuldkommenheder. Da imidlertid Lectiesystemet med de færreste Mangler forener de fleste Fuldkommenheder, formodes en Clasfeindretning, bygget paa dets Grundvold, snarest at ville tilfredsstille Pædagogens Hnsker. Grundideen af en saadan Clasfeindretning.

§. 8.

Det er saaledes en Ufuldkommenhed, uadskillelig fra den ellers i sig selv gode Indretning, der giver enhver Lærer sit eget Underviisningsfag, at den saa ønskelige methodiske Eenhed i og Forbindelse af den hele Underviisning i de forskjellige Videnskaber, som foredrages i een og samme Klasse, derved maa opoffres. Vi have i det Foregaaende bemærket det som Klasseinddelingens væsentligste Fortrin, at Lærernes Underviisning i de særskilte Fag hele Skolen igjennem nødvendigst maatte have en vis overmaade gavnlig Eenhed i hver enkelt Underviisnings Plan til Følge; men vi kunne paa den anden Side heller ikke dølge, at, naar de forskjellige Underviisninger derimod foredrages af forskjellige Lærere, samme Eenhed i disse Underviisningers Behandling indbyrdes igjen maa tabes. Dog synes denne ei mindre vigtig end hiin. Det er unægteligt, at de forskjellige Underviisninger i een og samme Klasse, naar de foredrages af een og samme Lærer, saaledes kunne forbindes, at den ene understøtter og griber ind i den anden; og det falder af sig selv i Minene, hvor megen Gavn og Lettelse for Disciplene en saadan Forbindelse maa medføre. Der er, for at jeg skal tage et Exempel af Sprogunderviisningen, imellem de gamle Sprog indbyrdes saa megen deels Slægtskab deels Analogie, som Læreren, naar han underviser i alle disse Sprog tilfælle, hyppigere vil finde Leilighed til at opdage, og som det har saare megen Nytte for Disciplen at gjøres opmærksom paa. Hvor mangfoldige interessante Synspuncter aabnes ham ikke derved at betragte disse Sprogs Væsen fra, af den Beskaffenhed, at eet eneste saadant Vink undertiden udbreder Lys i Materier, der før endog ved den vidtløftigste Fremstilling ei tilfulde begrebes! Hvor megen Tid vilde derfor ved saadan Forbindelse vindes! Hvor meget er der ei i Sprogernes Studium, som for dem alle er tilfælles! Hvor høist skadelig en Forvirring i Disciplenes Begreber maatte det derfor ei forvolde, om dette, skjøndt i sig selv det Samme, skulde, hvilket vel kunde skee, af de forskjellige Sproglærere blive foredraget paa saa forskjellige Maader, at det maatte synes Unglingen, hos hvem den fornødne Skarpsindighed til at skjelne derimellem ikke tør forudsættes, at være forskjellige Ting! hvor megen unyttig Væie og Tidsforbrug! Og saa ere der af de øvrige Underviisningsstande andre, der, naar de ved Underviisningen bragtes i til-

børlig Forbindelse med hverandre, vilde kunne modtage Understøttelse den ene af den anden. Saaledes vilde den historiske Underviisning ofte kunne, især under Læsningen af en græsk eller latinisk Historiker, nøie forbindes med den philologiske; saaledes vilde de skriftlige Øvelser i Modersmaalet, til Nytte for begge Underviisninger, kunne laane Emner af den historiske Underviisning. Det er ved Underviisningsplanen af 24de April 1805 befalet, at i den græske Underviisning Disciplene skulle, skjøndt dette Sprog i Almindelighed oversattes i Modersmaalet, ogsaa undertiden øves i Oversættelse deraf paa Latin; og det er, ifølge Forordningen om Examen Artium af 22 Marts 1805, i den skriftlige historiske Examination een af de fastsatte Prøver, at en Opgave af den gamle Historie skal besvares paa Latin. Jeg seer ei rettere, end at der i disse Underviisningers Adskillelse ligger en væsentlig Hindring saavel for hiin som denne Bestemmelses Efterlevelse og heldige Udfald. Vel tilstaaer jeg, at der, hvor Underviisningen er overdraget faste Lærere, hvor der kun høist sjældent indtræffe Forandringer i disses Personale, og hvor Lærerne staae paa en meget venstabelig Fod med hverandre, kan saavel for Sprogunderviisningens Eenhed som de øvrige Underviisningers Forbindelse og Indgriben i hverandre gøres meget; men det er ogsaa vist, at dette fornemmeligen beroer paa, om den til en saadan nidkær Samvirkning aldeles nødvendige Enighed imellem Lærerne finder Sted. Er dette ei Tilfældet, vil enhver nøies med at seie for sin egen Dør, og vel vogte sig for at gjøre et Skridt ind paa Andres Enemærker.

§. 9.

Ogsaa synes det, at denne Udskykning af Videnskaberne kunde have skadelige Følger for Lærernes videnskabelige Cultur i det Hele. Ligesaa roesbærdigt og pligtmæssigt det i og for sig selv er, at Læreren gjør sig al mulig Glid for at udvide sine Kundskaber i sit egentlige Fag, i hvilket han unægteligen, naar han tillige besidder didactisk Talent, vil blive saa meget gavnligere, som han deri er lærdere, saa vist er det ogsaa, at hans Glid ei altid burde indskrænkes til dette Fag alene; der gives adskillige Sprog og Videnskaber, der trænge til andre som Hjælpvidenskaber, og i hvilke han derfor ikke burde blive tilbage. Ikke kan dog nogen være duelig Lærer i Latin, uden tillige at besidde gode Kundskaber i Græsk og

Historie; paa samme Maade forholder det sig, i Henseende til Nødvendigheden af latinsk og historisk Kundskab for den græske Lærer. At den hebraiske Lærer vil med sand Nytte kunne anfille Sammenligninger imellem mange af dette Sprogs Former og Udtryksmaader og det græske og latinske Sprog, og følgelig ei bør undvære Kundskab i disse, kan ligesaa lidet omtvies. Ikke nægter jeg, Noget at kunne være en fortræffelig Lærer i Historie, uden at være egentlig enten Latiner eller Græker; men den sande Historiker maa, hvad Oldtidens Historie angaaer, selv kunne se af Kilderne, og kunne se deraf med Lethed og Lyst; desuden bringes jo, som vi have seet, i den anførte Forordning om Examen Artium, den latinske og historiske Underviisning i saadan Berørelse med hinanden, at deres Forbindelse i flere Henseender kunde synes at være nødvendig, ja at jeg endog saa skulde være istand til at troe, at hele Underviisningen i den gamle Historie derfor burde stee i det latinske Sprog. Ogsaa gives der i Underviisningen, uagtet saadanne beslægtede Videnskaber adskilles, dog saa mange Berøringspuncter imellem dem, at Læreren Mangel paa Kundskab deri, om han alt for eensidigen skulde have dyrket sit egentlige Fag, kunde blive ham i hans hele Stilling som Lærer meget skadelig. Hvo der kjender Ungdommens Tænkemaade i Almindelighed, vil ikke ansee det ligegyldigt, at bevare den for enhver Fristelse. Det kunde derfor synes ønskeligt, at saadanne Videnskaber forenedes under een Lærer, af hvilke han, for at udfylde sit Kald, dog ei kunde undvære Kundskab i nogen. Vel kunde han da ei undervise i dem hele Skolen igjennem; men, hvis de Uleiligheder, som flyde af deres Adskillelse, ere saa vigtige, som de forekomme mig, maatte vi opoffre een Fordeel, for at undgaae flere Mangler, en Opspørrelse, der heller ikke vilde være aldeles uden Erstatning i Henseende til den friere, mindre eensidige, Dannelse, som Disciplen, ved at høre alene een Lærers Foredrag i et Sprog eller Videnskab, maaskee kunde gaae glip af. Ved flere saadanne Lærefags Forbindelse vilde ogsaa et mindre Antal af Lærere til Underviisningens Bestridelse udtræves, en Fordeel, som ikke er at ringeagte; thi vel veed jeg, at der gives Skoleindretninger, som netop deri, at et stort Antal Lærere er sysselsat med Underviisningens Bestridelse, have sat et betydeligt Fortrin, og derved ogsaa vundet et ei ringe Navn; men i mine Dine var dette Fortrin altid en væsentlig

Ufuldkommenhed. Derforødes, saavidt min ringe Erfaring strækker sig, til en i alle Dese duelig Lærer saa mange baade Naturs og Fjlds Egenheder, at jeg tilstaaer at være af den Mening, at de, som besidde disse Egenheder samlede, ikke ere saa mange, at man jo behøver at holde til Maade, for at finde det fornødne Antal.

Da disse Mangler alene hidrøre fra Læregjensstandens Adskillelse, kunne vi allerede forud antage, at de i Lectiesystemet, hvor een og samme Lærer besfrider alle Lectiens Underviisninger, ei ville finde Sted. Upaatbivoleligen maa Lectieindelingen fremme den omtalte methodiske Eenhed og Underviisningens Forbindelse i de forskjellige Videnskaber indbyrdes; at den ogsaa bidrager til Vedligeholdelsen af Læreren's Kundskaber i alle de Videnskaber, som læres i Skolen, og hvori Underviisningen er eller kan blive ham tildeelt, er ligesaa aabenbart, som at den kræver et i Forhold til Lectiernes Antal lidet Personale af Lærere.

§. 10.

Wille vi dernæst betragte Klasseindelingen med Hensyn til Skoleorden og Disciplin, nødes vi til at indrømme Lectieindelingen ogsaa i denne Henseende et stort, maaskee det allervigtigste, Fortrin. Jeg tilstaaer, at gode Skolelove, i Forbindelse med uafbrudt, kraftfuld Narvaagenhed over deres strengeste Jagtgælfelse og duelige Læreres fornuftige og alvorlige Forhold, kunne, i enhver Skoles indretning, bidrage overmaade meget til at fremme og vedligeholde den ogsaa for Underviisningens Held vigtige Skoletugt og disciplinariske Orden. Det ligger her ikke i min Plan at vise, hoordanne slige Skoleloves Fordringer bør være, hoortledes de bør overholdes, eller hoortledes den religieuse og moralske Underviisning kan hos Discipelen vække og forstærke sand sedelig Gølfelse, dydig og ædel Tænfemaade og Agtelse for Pligters Opfyldelse; hoortledes Læreren, naar han selv besidder en høi Grad af intellectuel og moralsk Dannelse, naar han med Fasthed og alvorlig Myndighed i Væfen og Strengthed i Fordring af Pligtopfyldelse fra Discipulens Side forbinder Retfærdighed, Upartiffhed, lunefri Godmodighed, Kjærlighed til Ungdommen og Humanitet i dens Behandling, vil kunne bidrage uendeligt meget til at vedligeholde Orden og Regelmæssighed; jeg behøver heller ikke at bemærke, at man ei altid maa gjere Regning paa hos enhver Lærer, fordi han

han besidder Kundskaber til at forestaae sit Lærevæb, tillige at finde disse, maafee sjeldnere, pædagogiske Talenter. Men, hvad jeg her fornemmeligen bør anmærke, er dette, at det i enhver Skoleindretning ei omhyggeligen nok kan havees for Die, at lægge Haand paa den ungdommelige Letfærdigheds Udbrud, i det mindste at bortrydde alt, hvad der i Indretningen selv kunde fremkalde den. Jeg nægter ikke, at den ved Klasseinddelingen tilføjede Afveksling af Læregjensstande, for at vedligeholde Disciplens Munterhed og Interesse, i sig selv er nyttig og for den yngre Alder især nødvendig; men deels vilde det for de høiere Classers Disciple i det mindste i enkelte Underviisninger, som ei taale saa hurtigen og ideligen at afbrydes, være gavnsigt, om disse undertiden kunde fortsættes længere end een Time a Gangen, deels er det vist, at denne timestiftende Afveksling har for Orden og Roelighed mangen Uleilighed i sit Folge. Jeg vil ei tale om den dermed ofte forbundne Omloben af Disciplene imellem hverandre, naar de timeviis skulle skifte Værelse at læse i; denne Uleilighed er ikke væsentligen forbunden med Klasseinddelingen; den bliver det ikkun da, naar enten Disciplenes Fordeling i de forskellige Videnskabs- og Sprog-Classer er forskjellig, eller Classerne, formedelsf deres for ringe Antal og Disciplenes ulige Fremgang i een og samme Klasse, kræve Underafdelinger, som kun i enkelte Underviisninger finde Sted, i andre ikke. Denne Uleilighed vilde kunne undgaaes ved at bringe Hovedclasserne (Generalclasserne) i alle Rag under een og samme Deling, og at forøge Classernes Antal saaledes, at Nødvendigheden af Underafdelinger i een og samme Klasse, i enkelte Videnskaber, bortfaldd. Men unndgaaeligen tabes der ved denne Timestiften saare megen Tid for Underviisningen. Da Lærerne som oftest hver Time komme og gaae bort, kan den allernedste Jagttagelse af Tiden ei vel med Næmhelighed ventes af alle; det vil især for den Lærer, som boer i Byen, endog med den bedste Villie, være vanskeligt saa nøiagtigen at kunne passe Tiden, at han just paa Klokkeslaget kan være paa sin Plads. Og, er dette ei Tilfældet, maa Underviisningen jo i den Mellemtid, fra at den fratrædende Lærer ophører at undervise, indtil den tiltrædende Lærer indfinder sig, og den derved afbrudte Orden og Stilhed igjen tilveiebringes, standse. Tiden tabes derved; og, naar det derhos betænkes, at den paa eet Sted fratrædende Lærer, som

bør opholde sig efter sin Eftermand, undertiden ventes i en anden Klasse af den der fratrædende Lærer, som muligens atter vences paa et tredje Sted, saa vil det indføres, hvor megen Uorden een eneste Lærers, maaskee tilgivelige, Mangel paa Noagtighed kan virke hele Skolen igjennem, hvor megen Tab af Tid derved igjennem alle Classer kan forvoldes.

Da Disciplene ogsaa ved Timestiftningen foranlediges til ved hver Times Slutning at forlade den alvorligere Sindsstemning, som Underviisningens Fortsættelse udkræver, og derved vannes til en flodelig Udspreddelse, kan det ei nægtes, at deri ligger en rig Kilde til Forvildelse og Uorden, som hver Time medtager Tid, for atter at bringes i Lave igjen. Vilde nogen indvende, at den fratrædende Lærer kunde vedblive sin Underviisning lige til den følgende Lærer kommer, han tillade mig derpaa at svare følgende. Læreren nødes i Almindelighed til at indrette sit Foredrag efter den Tid, paa hvilken han veed at kunne gjøre Regning, og kan derfor vanskeligen fortsætte den over Klokkeslaget, da han muligt ellers ved Eftermandens Komme enten maatte fortsætte den endnu længere, eller afbryde uden al Sammenhæng; heller ikke bør det glemmes, at den imidlertid i Raboestuerne afbrudte Stilhed og den med Klasseinddelingen undertiden forbundne forandrede Deling af Disciplene ligesaa ofte lægger Hindringer i Veien herfor. Hvor let ogsaa det Ophold, Timestiftningen medfører, kan af den selsindige Yngling misbruges snart paa een snart paa anden Maade, og hvor vanskeligt denne Misbrug forebygges, hvor Læreren, saa at sige, hver Time er fremmed for Classen, det veed alene den, som kjender Saadant af Erfaring.

Overhovedet kan det løselige Forhold imellem Lærere og Disciple, som Timestiftningen medfører, ei være til Gavn for Skoledisciplinen. Læreren kommer til sin Underviisning, naar Tid er, og forlader den, naar han ved Timens Ende afføses; det er ham nok, naar Disciplene have i hans Underviisning vilst Orden og Glid til hans Tilfredshed; det er ham, om ei ligegyldigt eller uvedkommende, dog heller ikke meget magtpaaliggende, hvorledes Disciplenes Opførsel i det Øvrige eller i det Hele er; her er intet, som udenfor hans Time længere binder ham til Skolen. Det Bånd, som binder Disciplene til Læreren, er heller ikke stærkere. I Almindelighed undervises de hver Time af forskjellige Lærere,

og det er vel ei sjeldent Tilfaldet, enten at en Lærer, som dagligen har 4 Timer at undervise i, har i disse med ligesaa mange forskjellige Classer at bestille, eller at Discipelen, som har 6 til 7 daglige Timer paa Skolen, hver Dag har med ligesaa mange forskjellige Lærere at gjøre, som han har Underviisnings Timer. Dette er ikke godt. Lærere og Disciple blive derved sledse ligesom fremmede og uden ret inderlig Interessse for hverandre *). Det vil derfor ogsaa, især hvis Skolen er nogenlunde talrig, blive vanskeligt for Læreren noie at lære at kjende sine Disciple; dertil er den saa ofte afbrudte Forbindelse, som finder Sted imellem dem, for fort, det Baand, som forener dem med hverandre, for løst; ligesom det ogsaa synes at være udenfor al Tvivl, at denne Vanskelighed ved den eenfaldige Betragtning over Disciplens Væsen og Anlæg, som det enkelte Fag, Læreren underviser i, lader ham domme efter, meget maa forøges. Vi kunne heraf forklare os de heist ulige Doame, som vi undertiden høre at sældes over een og samme Discipel, en Bemærkning, ikke uvigtig for dem, hvis Kald det er at revidere Censurprotocollerne. Jo mindre Læreren derhos har det i sin Magt, ret noie at kjende sine Disciple, desto vanskeligere vil han kunne virke paa deres Glid, Orden og Sædelighed; jo løsere det Baand er, som binder ham til dem, desto mindre Indflydelse paa deres sædelige Dannelse vil han kunne erholde. De inderligste Formaning og Opmuntringer af ham til Glid og god Opførsel ville ofte være spildte, fordi det Indtryk, de kunne have gjort, vil, naar han ved Timens Ende forlader Classen, og en anden Lærer træder i hans Sted, være udblettet; maaskee varer det Timen ud, saalænge Discipelen seer ham for sine Dine, men forsvinder, i det Dieblis en anden indtager hans Plads.

Ogsaa indsees det letteligen, at der imellem mange Lærere for samme Klasse ei kan ventes den ensfaldigste Overensstemmelse og Eenhed i Disciplenes Behandling; een er streng og alvorlig i sin Omgang med dem, og fordrer af sine Disciple deres Pligters Opfødselse med samme Næigtighed, hvormed han er vant til at fordr dem af sig selv; en anden er svag og eftergivende; han frygter maa-

see

*) Det er derfor ikke godt, at Lærere ansættes ved en Skole med nogle saa ugentlige Timers Underviisning; de blive altid fremmede for Indretningen og ubekjendte med dens Kald og Tilstand.

stee mere for at mishage sine Disciple, end de frygte for at mishage deres Lærer *); den ene nedbryder paa Stedet, hvad den anden Dieblirket i Forveien opbyggede. Dette kan ei andet end være den nødvendige Disciplin og Skoleorden til megen Ginder **).

I Lectieinddelingen derimod sysselsættes Disciplene uafbrudt, og der gjøres i Underviisningen intet andet Ophold end det, som er nødvendigt til Sindets Opmuntring og Hvile saavel for Lærere som Disciple, Ophold, ved hvilke, da Læreren bliver tilfredse, Uorden og støtende Udspredelse ei kunne finde Sted. Underviisningsgjensidene afvekle efter Læreren's Sjæl, og efter som Disciplenes Lyft og Opmærksomhed tilraader; derimod, hvor Underviisningen ei taaler at afbrydes, eller den formedelst Disciplenes opvakte Lyft er i særdeles god Gang, fortsættes den, indtil det ansees raadeligt at standse; dens Fortsættelse behøver ikke at bide, efter en tvingende Forførf, i flere Dage, indtil Stemningen derfor har tabt sig, men kan, naar Omstændighederne tilraade det, optages. Det Baand, som forener Lærere og Disciple,

er

*) Saaledes fortæller jo Xenophon, si magna parvis componere licet, om Feltherren Proxenos, at han undsaae sig mere for sine Soldater og frygtede mere for deres Uvillie, end de undsaae sig for ham eller frygtede for hans Vrede. Anabasis, 2den Bog, 6 Cap.

***) Paa en Tid, da Børnetugten i den hunselige Opdragelse i Almindelighed synes at være uden al Kraft og alt for estergivende, kan der i den offentlige ei for meget vaages over alvorlig Disciplin's Haandhævelse. Der arbeides i vore Dage med roesvarbig Iver for Gymnastikkens Udbredelse ogsaa hos os, og hvo skalde ei ønske vore offentlige Skoler at maatte vorde deelagtige i dette Gode, som nogle af vore private Instituter alt lange have været i Besiddelse af. Smidlertid troer jeg ikke, at vore sædvanlige gymnastiske Øvelser ere nok afmaalte efter Børnets Kræfter. Det undrer mig derfor, at vi, i denne Deel af Opdragelsen, ikke nok have fulgt det Vink, Drengeskolens næsten almindelige Lyft til Exercits og militære Lege indeholder. Anvendte som Gymnastik synes mig disse at kunne vorde aldeles passende for enhver Alder; og, da jeg tillige er overbevist om, at de, drevne med Orden, kunde vorde et hertigt Middel til tidligen at indprente i den Unge Sjæl en bestemt Idee om ubetinget Lydighed, Orden og Subordination, har jeg her henkastet denne Tanke. Jeg siger heller ikke hermed noget ganske Nyt. Guts-muths i sin Gymnastik og Engelstoft i sin Afhandling om Legemsøvelser have yttret lignende Ideer. Militaire Øvelser udgjøre jo ogsaa en Deel af Underviisningen i alle franske Lycæer.

er det stærkeste, der i dette Forhold kan finde Sted. Læreren kan derfor ogsaa paa det noieste kjende sine Disciple og virke paa deres Glid og Sædelighed; han er i sin Stilling til dem som en Fader, og deres Opmærksomhed er udeelt for ham alene; deres sødelige Forhold staaer hele Skoletiden ene under hans Oplysning, og er saare meget afhængig af hans Narvaagenhed; hans Formaninger trænge derfor dybt og ere saa meget varigere, som ingen anden deler hans Autoritet med ham i hans Lectie.

§. II.

Endeligen kan det endnu henregnes til een af Klasseinddelingens Mangler, at den for Disciplenes Udførelse og Tilskyndelse til Glid hoist vigtige Opfyttelse (Translocation) ikke kan have al den Høitidelighed og Vigtighed for Disciplen, som man kunde ønske den, og som den ved Lectieinddelingen virkelig havde. Jeg mener herved i Særdeleshed den mindre mærkelige Forandring i Disciplens Stilling, som Opfyttelserne ved Klasseinddelingen medføre for ham, og hvorved disse ellers saa mærkværdige Perioder i hans jevne Ungdoms Liv berøves en Deel af den Høitidelighed, der gjør dem saa velgjørende for ham. Den hele Forandring i Disciplens Stilling, som derved foraarfages, indskrænker sig til den høiere Undervisning, han i en høiere Klasse modtager; hans Lærere ere de samme, som han før havde, og hans Forhold til dem det samme. Hvo der kjender Ungdommen, vil ei drage det i Tvivl, hvor meget enhver saadan Scene i hans barnlige Liv virker paa ham, og at denne Virkning vil og maa være saa meget stærkere, jo større Forandring i hans hele Stilling den medfører, og jo stærkere denne falder i hans Sandser. I Lectieinddelingen kunde enhver Discipel, naar han ellers var flittig, med temmelig Visshed love sig, ved Aarets Ende at naae en høiere Lectie; dette Maal, som laae ham saa nær, havde han stedse for Øie, og, naaedes det, hvor ganske forandredes da hans hele Stilling! Han forlod ei alene den Lectie, han hidtil havde været i, men ogsaa, ofte under Taarer, den Lærer, han hidtil havde havt; ved at indtræde i en høiere Lectie, gif han tillige til en anden Lærer, en ny Gjenstand for hans hele Opmærksomhed, hvis Indest at vinde blev et nyt Formaal for alle hans Bestræbelser. Hvor megen Anledning gaves herved Læreren til ved kraftfulde Formaninger at virke paa sin nye

Discipel! Hvor meget var her ikke, som maatte forstærke de gode Indtryk, den hele Forandring vækkede i Disciplens Hjerte! Sjældent var nogen saa ligegyldig dig for sine Læreres Dom og sit eget Vel, at jo disse sande festlige Dage, paa hvilke han havde tilfjæmpet sig det høiere Trin, han stod paa, fremkaldte de meest levende Fornemmelser, ledsagede af de bedste Forsætter. Vel bleve disse Kjønnede Forsætter ei altid opfyldte; men de gode Indtryk, hvoraf de havde været ledsagede, kunde i den ufordærvede Unglings Hjerte dog aldrig reent udslættes. Endnu efter saa mange Aars Fortøb, efterat saa mange Andre Erindringer ere forsvundne, leve, medens jeg skriver dette, alle disse Kjønnede Fornemmelser, som paa saadanne Dage opflammede min ungdommelige Sjæl, med gjenneutrængende Styrke op i min Barm, og fremlokke i den det inderlige Ønske, at den nuværende og tilkommende Ungdom heller ikke maa vorde ukjendt dermed.

§. 12.

Resultatet heraf bør jeg overlade Læseren selv at uddrage; saa meget synes jeg at tørde yttre, at intet af disse Systemer er uden væsentlige Ufuldkommenheder, og at følgelig intet af dem, hvor det gjælder om at vælge, vilde ubetinget være at foretrække; imidlertid kunde maaskee Udslaget synes at blive paa Lectiesystemets Side som det, der med de færreste Mangler forener de fleste Ufuldkommenheder *). Muligt derfor, at en Klasseindretning, bygget paa dets Grundvold, der, saavidt muligt, paa den ene Side undveg Lectieinddelingens vigtigste Mangler, og paa den anden Side nærmede sig Klasseinddelingens væsentligste Fortrin, snarest vilde tilfredsstille Pædagogens Ønsker. Hvorledes dette skulde lade sig gjøre? — Jeg er ikke ubekyrdet nok til at ville med disse ubetydelige Linier gjøre Forslag til nye Forandringer i vort saa nyligen omformede Skolevæsen, og ligesaa langt fra at tiltroe dem Værd nok til at foranledige denne Sags Omtanke; da jeg imidlertid ved min frimodige Dom over begge Systemers formeentlige

*) Lectieindelingen er ogsaa paa sine Steder, hvor Skolevæsenet har modtaget Forandringer, i senere Tid paa ny indført, f. Ex. i Lyceerne i Warschau og Gütta. See Gutsmuths Zeitschrift für Pädagogik etc. 1806. 3 B. S. 30. cfr. März. 1805. I B. S. 80-112, og S. 192-210, hvor Reglementet for Lyceet i Warschau findes aftrykt.

lige Mangler kunde synes at have paalagt mig selv den Pligt at yttre mig herom, vil jeg heller ikke undlaae mig for i Korthed at fremsætte Maaden, hvorpaa jeg troer at sine Muligheden heraf.

Maaget jeg da igjen antager Lectieinddelingen som Grundvolden for en saadan Claesfeindretning, kunne vi dog ikke mere tænke paa, i Henseende til alle Læregjensstandenes Forening under een Lærer i hver Lectie, at bevare den i sin fulde forrige Reenhed; dertil ere de i vore Dage iblandt Skoleunderviisningens Gjenstande optagne, efter Tidernes Beskaffenhed nødvendige, Sprog *) og Videnskaber nu for mange. For at Læreren derfor ei skulde bebyrdes med alt for mange og heterogene Underviisninger, maatte vel enhver Lectie have to Lærere, imellem hvilke dens Underviisning saaledes kunde deles, at den ene, som vi vilde kalde den philologiske Lærer, havde Latin, Græsk, Hebraisk, Tydsk, Fransk og Religion at undervise i, og den anden, som vi vilde kalde den mathematiske Lærer, Arithmetik og Geometrie, Dansk, Historie og Geographie **). For at paa den ene Side Underviisningen i de forskjellige Lectier, saa meget muligt, kunde holdes i Sammenhæng, og paa den anden Side Lærerpersonalet indskrænktes, kunde vel i Underlectierne enhver af Lærerne, som unge Mænd, beskride Underviisningen i toende Lectier, saaledes at for Ex. den yngste (nederste) philologiske Lærer underviste om Formiddagen i anden Lectie, medens den yngste (nederste) mathematiske Lærer underviste i første Lectie, og den yngste philologiske Lærer om Eftermiddagen i første Lectie, medens den yngste mathematiske Lærer underviste i anden Lectie, o. s. fremdeles; hvorhos tillige enhver ældre (og yngre) Lærer kunde, hver i sit Fag, have Tilsyn med Underviisningen (Philologen for sine Fag, Matematikeren for sine) i de to næst under ham værende Lectier, og endeligen Rector og Conrector, som Messerlectiens Lærere, den ene som philo-

gisk,

*) Jeg anseer de levende Sprog som saadanne i den Grad nødvendige, at jeg ugjerne savner det engelske Sprog deriblandt; derimod troer jeg, at den hele Underviisning deri kunde i Skolerne indskrænktes til Pronuntiationen og Sprogets Grammatik, og folgelig til nogle faa Blades Læsning.

***) Vilde man i bets Sted hellere forbinde den historisk-geographiske Underviisning med den philologiske Lærers Partes, maatte, for Delingens Egeligheds Skyld, de levende Sprog derimod igjen tildeles den mathematiske Lærer.

gikk, den anden som mathematisk Overlærer, føre Overtilsynet og Overbestyrelsen, enhver af sine Fag, alle Lectierne igjennem. Calligraphie og Tegne-Underviisningen kunde vel i Almindelighed gives af en egen Skriver og Tegnemester i alle de Lectier, hvori disse Underviisninger maatte anses forraadue, under Tilsyn hver Gang af Lectiens egentlige Lærer og i hans Rærværelse. Paa denne Maade synes Underviisningens Sammenhæng i de forskjellige Lectiers enkelte Underviisninger og Methodens Eenhed endnu, endstjøndt enhver Lectie havde sine egne Lærere, at kunne bevares; og, antage vi, som forhen, 4 til 5 Underlectier, foruden Mesterlectien, der dog ei, som før, maatte bestaae af mere end een Afdeling (Part), kunde enhver Skoles Underviisning fuldstændigen besvires omtrent af 6 Lærere, Rector og Conrector medregnede. Da de Sidstnævnte, som hele Skoleunderviisningens Overlærere og Overtilsynsmænd, maatte have Leilighed til osie at gjøre sig bekendte med den øvrige Underviisning hele Skolen igjennem, synes den imellem dem tilførn bestemte Deling af Læsetiden endnu stedse at vilke være den beqvemeste; og, da i Underlectierne enhver nedre Lærer maatte have Ret til, ved indtræffende Vacancer, at forfremmes fra de lavere til de høiere Lectier, hvormed tillige en væsentlig lectieviss voxende Forbedring i Indkomster, (maaskee ogsaa et anseeligere Embedsnavn) kunde være forbunden, formoder jeg, at det Forhold, hvori Lærerne saaledes, i Henseende til det foreslagne Tilsyn med Underviisningen, vilde komme til at staae i indbyrdes, ikke vilde blive Noget ubehageligt.

Jeg har saaledes fremsat mine Tanker om dette Emne, og gjort dette med den Frimodighed, Sandhedens Undersøgelse fordrer. Jeg har sagt min Mening uden Tilbageholdenhed, fordi jeg ikke vidste, hvorfor jeg skulde holde den tilbage, og end mindre troede, ved dens beskedne Fremsettelse at kunne paadrage mig Nogets Misshag. Min Hensigt har alene været den, at berigtige de aldeles vrangte Forestillinger, som jeg har bemærket mange gjøre sig om denne Sag. Er jeg saa lykkelig, ved disse Linier at have bidraget noget lidet hertil, er, mit Hiemed fuldeligen opnaaet.

Endskjænt jeg har haft den Glæde at erfare, at flere agtverdige Mænd have værdiset det af mig her behandlede Væmne deres Opmærksomhed, og anseet dets Behandling ligesaa vigtig i sig selv som passende for et Veilighedskrift af det Slags, hvortil det hører, er det dog ei uden Frygt, at jeg overgiver til Publicum Slutningen af disse Linier, som herved komme for Lyset. Jo mere problematisk Væmnet selv kan synes at være, og jo mere det derfor fortjente at betragtes fra flere Sider, desto mindre tør jeg vel haabe ved disse faa Ord at have sat denne ligesaa vanskelige som vigtige Materie i det fulde Lys, hvori jeg ønskede den at maatte sees. Skulde jeg derfor ikke have været saa heldig, tilfulde at overtyde Nogen, især den i Skolevæsenets Praxis Uindviede, i dette Væmne, eller at have bragt denne Sags Undersøgelse for Enhver til noget bestemt Resultat, haaber jeg dog, at Pensigten af mine Bestræbelser derfor ei af nogen Velsindet vil kunne miskjendes; og, da jeg maa troe, at Skylden i saadant Fald er, ikke Væmnets, men mine Svners, smigrer jeg mig dog med den Tanke, at disse Linier i det mindste tørde tilbyde en heldigere Pen Materialier til denne Sags fuldeste Dplysning.

Den aarlige offentlige Examen i Kjøbenhavns Cathedralskole, som Videnskaberne, Skolevæsenets og Skolens Belyndere og Benner herved indbydes til at bearbejde med deres Nærvarrelse, begynder Mandagen den gode October d. A., og holdes i den Orden, som efterstaaende Schema uddisfer, i Skolens midlertidige Locale i Store Kannikestræde No. 48. Maatte Tilhørerne finde Skolens Ungdoms Fremgang at svare til deres billige Forventninger, ville Skolens Lærere ogsaa i dette Bifald nyde en behagelig Løn for deres Arbejde og Omhu, og dens Læringer en opmuntrende Tilskyndelse til ved fortsat Flid fremdeles at gjøre sig deres Forældres og Foresattes Kjerlighed og den offentlige Menings hædrende Bifald værdige.

De Candidater, som Skolen i Mæret 1809 agter at dimittere til Academiet, ere:

1. Henrich Nicolai Clausen,
  2. Conrad Mathias Lunding,
  3. Sylvesterus Gorbis Julius Rhode,
  4. Frederik Vloerofs,
  5. Peter Henrich Mathiesen.
-

S c h e m a

over

Examinationens Gang ved den offentlige Examen i October 1809

i Kjøbenhavns Cathedraalskole.

<p>Mandagen den 9 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II. Græsk. III Klasse. II = I. Fransk. IV Kl.</p> <p>Eftermiddag. Candidaterne. 3 = 6. Ci ero de natura deorum, Fysik og Naturhistorie.</p>	<p>Lørdagen den 14 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II½. Latin. III Kl. II½ = I. Tydsk. II Kl.</p> <p>Eftermiddag. 3 = 6. Historie og Geographie. I Kl.</p>	<p>Fredagen den 20 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II. Relig. III Kl. II = I. Naturhist. III Kl.</p> <p>Eftermiddag. 3-4½. Fysik. I Kl. 4½-6. Naturhistorie. II Kl.</p>
<p>Tirsdagen den 10 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II. Græsk. I Kl. øverste Afdeling. II = I. Græsk. I Kl. nederste Afdeling.</p> <p>Eftermiddag. 3 = 6. Latin. I Kl. øverste Afdeling.</p>	<p>Mandagen den 16 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II. Dansk Declamation. III Kl. II = I. Matematik. III Kl.</p> <p>Eftermiddag. 3 = 6. Fransk. II Kl.</p>	<p>Lørdagen den 21 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II. Anthropologie. I Kl. II = I. Tydsk. I Kl.</p>
<p>Onsdagen den 11 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II. Græsk. III Kl. II = I. Fransk. III Kl.</p> <p>Eftermiddag. 3 = 4½. Matematik. I Kl. øverste Afdeling. 4½ = 6. Matematik. I Kl. nederste Afdeling.</p>	<p>Tirsdagen den 17 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II. Latin. II Kl. øverste Afdeling. II = I. Latin. II Kl. nederste Afdeling.</p> <p>Eftermiddag. 3 = 4½. Hebraisk. 4½ = 6. Cicero de natura deorum.</p>	<p>Mandagen den 23 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II. Religion. II Kl. II = I. Fysik. II Kl.</p> <p>Stilene ubarbejdes saaledes.</p>
<p>Torsdagen den 12 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II½. Latin. IV Kl. II½ = I. Tydsk. III Kl.</p> <p>Eftermiddag. 3 = 6. Historie og Geographie. II Kl.</p>	<p>Onsdagen den 18 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9 = II½. Latin. I Kl. nederste Afdeling. II½ = I. Fransk. I Kl.</p> <p>Eftermiddag. 3 = 6. Matematik. II Kl.</p>	<p>Onsdagen den 11 Oct. Efterm. Latin Stil IV og III Kl.</p> <p>Lørdagen den 14 Oct. Form. Tydsk Stil II Kl.</p> <p>Tirsdagen den 17 Oct. Form. Fransk Stil IV og III Kl.</p> <p>Onsdagen den 18 Oct. Form. Dansk Stil III Kl.</p>
<p>Fredagen den 13 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II. Dansk. I Kl. nederste Afdeling. II = I. Naturhistorie. I Kl.</p> <p>Eftermiddag. 3 = 6. Historie og Geographie. III Kl.</p>	<p>Torsdagen den 19 Octbr.</p> <p>Formiddag. 9-II. Dansk. I Kl. øverste Afdeling. II = I. Religion. I Kl.</p> <p>Eftermiddag. 3 = 6. Dansk. II Kl.</p>	<p>Torsdagen den 19 Oct. Form. Dansk Stil II Kl.</p> <p>Conferrit. Kielsen.</p>